

GODE RÅD TIL SPØRGESKEMAER

Et redskab til Fremtidens Science Talenters løbende udvikling og tilpasning af spørgeskemaer.

November 2023

Om Naturfagenes evaluerings- og udviklingscenter

Naturfagenes evaluerings- og udviklingscenter (NEUC) drives i et samarbejde mellem Institut for Naturfagenes Didaktik (IND) på Københavns Universitet og Astra – det nationale naturfagscenter.

Udarbejdet af Majken Mosegaard Svendsen

Naturfagenes evaluerings- og udviklingscenter
neuc.dk

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	3
1. Generelt om formulering af spørgsmål	4
2. Generelt om svarkategorier	6
4. Se her - hvis du brug for mere udførlige beskrivelser	12

1. Generelt om formulering af spørgsmål

Udgangspunktet for et godt spørgeskema er først og fremmest, at du er klar over, hvilken viden du vil have frem (jf. 'Evalueringsmodel: Fremtidens Science Talenter'). Først når temaerne for spørgeskemaet er fastlagt, kan du/l gå i gang med at formulere spørgsmålene.

Hvad skal jeg huske på i min formulering af spørgsmål?

Formål med spørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hvert spørgsmål skal have et formål. ➤ Stræb efter en undersøgelse med få, men relevante spørgsmål, så man kan bruge svarene efterfølgende til analyse og bearbejdning.
Korte og præcise spørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spørgsmålene skal være korte, klare og nemme at forstå (undgå fx dobbeltnegationer). ➤ Undgå lange og knudrede spørgsmål og indforstået sprogbrug. Brug aldrig ord og udtryk, der ikke forstås ens af alle. Brug kun ord og udtryk, alle kan forholde sig til. ➤ Spørg om en ting ad gangen. Det enkelte spørgsmål skal ikke spørge ind til flere forskellige emner. ➤ Benyt evt. forklaring til spørgsmålet, hvis du vurderer det er nødvendigt. ➤ Brug korte ord, fx 'job' i stedet for 'erhvervsarbejde'.
Neutrale spørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Spørgsmålsformuleringer skal ikke tilskynde eller lægge op til, at den, der svarer på spørgeskemaet, svarer i en bestemt retning. Spørg fx ikke om 'hvor stor betydning' noget har for respondenterne, spørg hellere, <i>hvilken</i> betydning det har.
Undgå hypotetiske spørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Det er forbundet med visse vanskeligheder at benytte hypotetiske spørgsmål. ➤ Eftersom respondenterne (endnu) ikke har oplevet det, man spørger om, er det vanskeligt at vurdere, om svaret ville være det samme, som hvis respondenterne faktisk havde oplevet den hypotetiske situation, der spørges til.
Genkaldelige spørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Undgå at stille for store krav til, hvor meget respondenterne skal kunne huske generelt, og også hvor langt de skal kunne huske tilbage i skemaet.

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Overvej, om du selv ville kunne huske og svare på dine spørgsmål, hvis det <u>ikke</u> var dig, der havde formuleret dem. Eller prøv dem af på en testperson.
Omfang af spørgeskemaet	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Undgå "fyldspørgsmål" ➤ Erfaringen er, at jo længere vi laver vores spørgeskema, desto større risiko er der for, at spørgeskemaet ikke bliver gennemført.
Gør spørgeskemaet enkelt	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Gør det let at udfylde og besvare spørgeskemaet. Hvis vi opfatter, at det er for besværligt at udfylde et spørgeskema, så udfylder vi det ikke. ➤ Lad spørgsmålene komme i en for respondenterne logisk rækkefølge, fx kronologisk efter undervisningens enkelte programpunkter ➤ Gruppér evt. flere spørgsmål der handler om det samme (og som har samme svarkategorier) i et spørgsmålsbatteri. Dette kan bl.a. medvirke til at spørgeskemaet opleves kortere (end det reelt er).
Test spørgeskema før udsendelse	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Selv om du selv synes, at spørgsmålene er klare, kan der sagtens være andre, der ikke forstår eller blot misforstår et eller flere spørgsmål. ➤ Lad et par elever teste spørgsmålet/spørgeskemaet, inden det udsendes (og hvis ikke det er muligt, så test det af på en kollega)

Tabel 1: Gode råd til formulering af spørgsmål (til spørgeskemaer)¹

¹ Tabellens indhold er baseret på:
<https://www.eva.dk/sites/eva/files/2017-08/Det%20gode%20sporgeskema%20h%C3%A6fte.pdf> og
<https://xn--teforsget-6cb.dk/wp-content/uploads/2019/12/Den-gode-unders%C3%B8gelse.pdf>

Hvilke typer spørgsmål kan man generelt stille?

Baggrundsspørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Baggrundsspørgsmål (vedr. fx alder, køn, uddannelse mv.) kan afdække væsentlige karakteristika for den respondentgruppe, der indgår i undersøgelsen.
Vurderingsspørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Måler respondenternes oplevelser og tilfredshed fx i forhold til selve indholdet af undervisningen (God/Dårlig), tilfredsheden med undervisningsfaciliteter (I høj grad/I nogen grad/I ringe grad/Slet ikke) eller mængden/omfanget af ydelsen (For meget/Passende/For lidt). <ul style="list-style-type: none"> ○ Fx: <i>Hvordan vurderer du omfanget af den information, du fik om campen, forud for din deltagelse? (For meget/Passende/For lidt)</i>
Handlingsspørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Belyser respondenternes handlinger og adfærd i en given situation. <ul style="list-style-type: none"> ○ Fx: <i>Hvor ofte læser du naturfaglige artikler? (Dagligt eller næsten dagligt /1 eller 2 gange om ugen/1 eller 2 gange om måneden/Sjældnere/Aldrig)</i>
Prioriteringsspørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Måler, hvad respondenterne finder vigtigt. <ul style="list-style-type: none"> ○ Fx: <i>Hvor vigtigt er det for dig at få skriftlig information om campen forud for din deltagelse? (Meget vigtigt/Vigtigt /Mindre vigtigt/Slet ikke vigtigt).</i>
Åbne spørgsmål	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Åbne spørgsmål giver respondenterne mulighed for at uddybe et svar enten i tilknytning til et specifikt spørgsmål eller generelt til alle spørgsmålene i spørgeskemaet. ➤ Svar fra åbne spørgsmål kan være et værdifuldt kvalitativt supplement til de øvrige spørgsmål med lukkede svarkategorier. <ul style="list-style-type: none"> ○ Fx <i>Skriv venligst her, hvis du synes, at der er noget, som vi kan gøre bedre.</i>

Tabel 2: Eksempler på spørgsmålstyper (til spørgeskemaer)²

² Tabellens indhold er baseret på:

https://www.regionh.dk/patientinddragelsesguiden/metoder/Documents/sp%c3%b8rgeskemaer_A5_14.02.18.pdf

2. Generelt om svarkategorier

En væsentlig del af det at formulere spørgsmål er at formulere svarkategorier, der passer til spørgsmålene, og som på den ene side opfylder jeres behov for viden og på den anden side kan rumme respondenternes mangfoldighed af svar.

Spørgeskemaer har som udgangspunkt lukkede svarkategorier (som i en efterfølgende analysefase evt. kan omsættes til talværdier). Spørgeskemaer kan dog også have åbne svarkategorier (fritekstsvare).

Hvad skal jeg huske på i min formulering af svarkategorier?

Svarskalaen skal give mening ift. spørgsmålet	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Svarkategorierne skal tilpasses spørgsmålets formulering. Hvis spørgsmålet fx begynder med 'I hvilken grad ...', skal dine svarkategorier også referere til 'grad' fx 'I høj grad', 'I nogen grad', 'I mindre grad', 'Slet ikke'.
Svarskalaer skal være udtømmende	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Alle muligheder for svar på spørgsmålet skal være med i svarskalaen. Svarkategorierne skal med andre ord være udformet på en måde, så alle typer af respondenter (fx elever) har mulighed for at afgive et passende svar på spørgsmålet. Samtidig må svarkategorierne ikke overlappe hinanden.
Midterkategorier	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hvorvidt du bør medtage neutral midterkategorier i er dels et holdningsspørgsmål, og afhænger dels af spørgsmålenes karakter. Et argument for at udelade neutralkategorier er, at en stor andel af respondenterne vil svare neutralt, såfremt de får mulighed for det, også selvom de holdningsmæssigt hælder til én af siderne – positiv/negativ. ➤ Derfor kan det være en fordel at formulere spørgsmålet sådan, at en midterkategori kan undlades. Nogle af dem, der svarer på dit spørgeskema, vil på den måde blive hjulpet på vej til at tage reel stilling til spørgsmålet. <ul style="list-style-type: none"> ○ Fx svarskala med følgende fire udfald (uden midterkategori): 'Helt enig', 'Delvis enig', 'Delvis uenig', 'Helt uenig'. ➤ Midterkategorier kan dog være nødvendige, hvis det er emner, man ikke som udgangspunkt kan forvente, deltagerne har en holdning til eller viden om. ➤ Midterkategorier kan også være meningsfulde i bestemte typer af spørgsmål. Hvis man fx spørger til, om en

	<p>respondent ønsker en ændring, er det nødvendigt at have en midterkategori, der markerer 'ingen ændring'.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Som hovedregel kan du udelade neutrale midterkategorier som fx "Hverken godt eller dårligt", hvis det aktuelle spørgsmål skal afdække meninger om stærkt holdningsdannende emner, og hvis det, du spørger om, er meget vedkommende for alle respondenter. Svarkategorien "Ved ikke" kan du udelade, hvis alle patienter kan svare på det, du spørger om.
Ved ikke	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Brug kun 'ved ikke', hvis det er nødvendigt. Når respondenter fratages mulighed for at svare 'ved ikke', kan man øge sandsynligheden for, at de forholder sig mere aktivt til spørgsmålet og deres svar. ➤ Er der vidensspørgsmål eller lignende på tale, som fx kendskab til et nyt tiltags effekt, kan det dog nogle gange være nødvendigt med 'ved ikke'-kategorier, da 'ved ikke' kan give viden i sig selv, når fx respondenterne ikke kender til et tiltag. ➤ Som hovedregel kan svarkategorien "ved ikke" udelades, hvis alle respondenter kan svare på det, du spørger om.
Svarskalaen skal være afbalanceret	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Hvis din svarskala går fra negativ til positiv, skal du have lige så mange negative svarmuligheder som positive på din skala. Så undgår du at påvirke besvarelserne i en bestemt retning. Hvis du fx har en svarskala, der på den positive side har udfaldene 'Meget godt' og 'Godt', er det vigtigt, at den modsvares af et tilsvarende antal negative udfald, fx 'Dårligt' og 'Meget dårligt'.

Tabel 2: Gode råd til formulering af svarkategorier (til spørgeskemaer)³

³ Tabellens indhold er baseret på:

<https://www.eva.dk/sites/eva/files/2017-08/Det%20gode%20sporgeskema%20h%C3%A6fte.pdf> og https://www.regionh.dk/patientinddragelsesguiden/metoder/Documents/sp%C3%B8rgeskemaer_A5_14.02.18.pdf

Eksempler på svarskalaer

<p>Nummereret skala</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Styrker: <ul style="list-style-type: none"> ○ En nummereret skala er enkel og lader sig nemt afkode (alle har set - og forstår - en vurderingsskala med 1-10) ○ Let at gennemføre statistiske analyser (der er som oftest ikke grund til/behov for at omkode respondenters svar for at kunne bearbejde dem statistisk) ○ Giver mulighed for at bede respondenterne om et mere præcist svar. Med en nummereret liste kan en skala være så lang, som spørgeren ønsker, uden at det forvirrer deltagerne. ➤ Svagheder <ul style="list-style-type: none"> ○ En nummereret skala er meget subjektiv for respondenterne. Afhængigt af personen, kan 5 på en skala fra 1-10 betyde alt fra godt til halvdårligt. Derudover er det meget sværere for nogle mennesker at retfærdiggøre valg af en kategori i den ene ende af skalaen end andre. Dette betyder alt sammen, at respondenter med den samme mening potentielt vælger forskellige kategorier, hvilket giver fejl i undersøgelsen. ○ Dette problem kan afhjælpes ved at tilføje nøgleord enten i spørgsmålets formulering eller i slutningen af din nummererede skala. Dette giver respondenterne en bedre idé om, hvad skalaen repræsenterer for dem, og gør det også muligt for spørgeren at fortolke betydningen af de data, vedkommende indsamler, mere nøjagtigt.
<p>Ordskala</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Styrker: <ul style="list-style-type: none"> ○ Giver respondenterne en beskrivelse for hver kategori i skalaen. Respondenter kan internalisere deres egne følelser om emnet og beslutte, hvilken etiket, der bedst afspejler deres mening. Disse etiketter gør det også muligt for respondenterne at vide, præcis hvordan deres svar vil blive fortolket. ○ Ordskalaen hjælper ikke blot med at beskrive hver kategori for respondenterne, den gør det

	<p>også muligt for spørgeren at præsentere/afrapportere resultater, der svarer nøjagtigt til respondentens meninger. Hvis for eksempel 20 pct. af respondenterne svarede 5 på en skala fra 1-5, er spørgeren stadig ikke i stand til at kvalificere dette med ord. Men hvis 20 pct. af respondenterne svarede "Meget tilfreds", kan spørgeren roligt rapportere, at 20 pct. af personerne i undersøgelsen var meget tilfredse.</p> <p>➤ Svagheder:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Etiketterne med ord tvinger respondenterne til at passe ind i spørgerens kategorier i stedet for at udtrykke deres egen mening. ○ En ordskala er begrænset i antallet af kategorier, der kan medtages. Ordskalaer med mere end syv kategorier kan ofte resultere i forvirring og overvælde mange respondenter. Dette hæmmer niveauet af præcision, der kan opnås af en ordskala sammenlignet med en nummereret skala.
<p>Likert skala</p>	<p>➤ Bruges til at måle respondentens holdning til et udsagn ved at erklære sig mere eller mindre uenig i udsagnet.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ <i>Hvor tilfreds var du med det faglige indhold på campen?</i> <ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Meget utilfreds</i> ■ <i>Utilfreds</i> ■ <i>Hverken utilfreds eller tilfreds</i> ■ <i>Tilfreds</i> ■ <i>Meget tilfreds</i>
<p>VAS skala</p>	<p>➤ Bruges til at måle følelser og oplevelser. Her bliver respondenterne kun oplyst om skalaens yderpoler og skal selv placere sig et sted herimellem. Det kan give et mere nuanceret svar fra respondenterne, end hvis vedkommende skal afgive svar i lukkede bokse.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Eksempel på åben skala med verbale forankringspunkter: <ul style="list-style-type: none"> ■ <i>Meget godt _____ Meget dårligt</i>
<p>Rating skala</p>	<p>➤ Med en ratingskala sammenligner respondenterne en række udsagn, genstande eller andet ved at give dem hver især en værdi på den samme skala.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Eksempel på et ratingspørgsmål kunne være: <i>“Vurdér hvert af de følgende udsagn på en skala fra 1-10, hvor 1 er ‘helt uenig’ og 10 er ‘helt enig’.”</i>
Ranking skala	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Bruges til at sammenligne forskellige udsagn, genstande eller andet med hinanden. <ul style="list-style-type: none"> ○ Eksempel på et rankingspørgsmål kunne være: <i>“Angiv vigtigheden af de følgende velfærdsydelser ved at skrive et tal mellem 1 og 10 ud for hver ydelse. Tallet 1 angiver den vigtigste ydelse, og tallet 10 angiver den mindst vigtige ydelse.”</i>

Tabel 3: Eksempler på svarskalaer (til spørgeskemaer)⁴

⁴ Tabellens indhold er baseret på:

<https://tovejs.dk/2015/09/22/guide-til-sporgeskemadesign-del-5-svaskalaer/>
https://www.regionh.dk/patientinddragelse/LUP/Documents/spoerg-brugerne_2udg.pdf
<https://da.surveymonkey.com/mp/presenting-your-rating-scales-numbered-versus-worded-lists/>

4. Se her - hvis du brug for mere udførlige beskrivelser

Enhed for Evaluering og Brugerinddragelse (2015). Spørg brugerne. *En guide til kvalitative og kvantitative brugerundersøgelser i sundhedsvæsenet.*

https://www.regionh.dk/patientinddragelse/LUP/Documents/spoerg-brugerne_2udg.pdf

EVA (2017): *Det gode spørgeskema.*

<https://www.eva.dk/sites/eva/files/2017-08/Det%20gode%20sporgeskema%20h%C3%A6fte.pdf>

Kompetencecenter for Patientoplevelser, Region Hovedstaden (2018): *Spørgeskemaundersøgelser. Din trin for trin guide.*

https://www.regionh.dk/patientinddragelsesguiden/metoder/Documents/sp%c3%b8rgeskemaer_A5_14.02.18.pdf

Olsen, Henning (2006): *Guide til gode spørgeskemaer.*

https://pure.vive.dk/ws/files/258013/0611_guide_til_gode_spoergeskemaer.pdf